

Turun yliopiston tutkimusprojekti Ydinvoimalai-
tosprojekti ja sopimussuhteet (SOPU)
FinNuclear ry

YDINVOIMALAPROJEKTI, SOPIMUS JA KOR-
VAUSVASTUU

11.2.2013 klo 13.00 Technopolis, Helsinki

VASTUU YDINVOIMALASTA

Ari Saarnilehto
professori
Turun yliopisto

1. Lähtökohtia

Haastattelujen tulosta:

Ydinvastuu: Operaattori vastaa ydinlaitoksen muille aiheuttamista vahingoista, mutta laitoksesta itsestään vastuu säilyy sovittavissa

Onko näin?

Ydinvastuu

Sopimusperusteinen vastuu

Tuottamusvastuu

Usea vastuuperuste samanaikaisesti

2. Ydinvastuu

Ydinvastuulaki 8.6.1972

-muutettu 23.6.2005

-muutokset voimaan asetuksella, jota ei ole annettu

- väliaikaisia muutoksia L 581/2011, voimaan väliaikaisesti 1.1.2012

Seuraavassa pyritään esittämään uudet säännökset, mutta jotakin vanhaakin

Korvaussäännös (ennen ja nyt):

6 §

Ydinlaitoksen haltija on velvollinen korvaamaan hänen ydinlaitoksessaan sattuneesta ydintapahtumasta johtuneen ydinvahingon. Laitoksenhaltija ei kuitenkaan ole, ellei hän ole kirjallisella sopimuksella nimenomaan sitoutunut vastaamaan vahingosta, vastuussa sellaisesta ydintapahtumasta aiheutuneesta ydinvahingosta, jonka vahinkovaikutuksiin ei ole vaikuttanut muu ydinpolttoaine tai radioaktiivinen tuote kuin laitokseen 7 tai 8 §:ssä tarkoitettun kuljetuksen aikana tilapäisesti varastoitu ydinaine ja jonka ydintapahtuman aiheuttaman ydinvahingon on 9 §:n mukaan velvollinen korvaamaan ydinaineen kuljetuksesta vastuussa oleva laitoksenhaltija.

Korvausvelvollinen:

ydinlaitoksen haltija = luvanhaltija

7) ydinlaitoksen haltijalla Suomessa olevan laitoksen osalta sitä, jolla on säädetty lupa ydinlaitoksen hallintaa tai käyttöä varten taikka joka muutoin hallitsee tai käyttää laitosta, sekä valtakunnan ulkopuolella olevan laitoksen osalta sitä, jota on pidettävä laitoksen haltijana sen sijaintimaan lainsäädännön mukaan;

(vanha ja uusi L)

Eli vastuussa on *vain* luvanhaltija tämän lain mukaan.

Muutkin termit on määritelty ydinvastuulain 1 §:ssä.

Ydinlaitos

5) ydinlaitoksella:

- a) ydinreaktoria, lukuun ottamatta aluksessa tai muussa kuljetusvälineessä olevaa ja siinä voimanlähteenä käytettyä tai käytettäväksi tarkoitettua ydinreaktoria;
- b) ydinainetta valmistavaa tai käsittelevää tehdasta;
- c) ydinpolttoaineen isotooppeja erottavaa tehdasta;
- d) säteilytetyn ydinpolttoaineen muokkausta suorittavaa tehdasta;
- e) ydinaineen säilytyslaitosta, jos laitosta ei ole tarkoitettu vain tilapäiseen varastointiin aineen kuljetuksen aikana;
- f) sellaista edellä tarkoitettua ydinreaktoria, tehdasta tai säilytyslaitosta, jota ollaan poistamassa käytöstä;

(uusi)

9) ydintapahtumalla jokaista ydinvahingon aiheuttanutta tapahtumaa tai samasta alkulähteestä johtunutta tapahtumasarjaa;
(vanha ja uusi)

Keskeinen määrittely on siten seuraavaksi esiin tuleva ydinvahinko

8) ydinvahingolla vahinkoa, joka on aiheutunut ydinlaitoksessa olevan säteilylähteen **ionisoivasta säteilystä**, ydinlaitoksessa olevan ydinpolttoaineen, radioaktiivisen tuotteen tai jätteen ionisoivasta säteilystä taikka ydinlaitoksesta peräisin olevan tai ydinlaitokseen kuljetettavan ydinaineen tai 8 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla kuljetettavan ydinaineen ionisoivasta säteilystä;

Vanha:

h) ydinvahingolla vahinkoa, joka on johtunut ydinpolttoaineen tai radioaktiivisen tuotteen radioaktiivisista ominaisuuksista tai mainitunlaisista ominaisuuksista ja niiden yhteydessä esiintyvistä ydinpolttoaineen tai radioaktiivisen tuotteen myrkyllisyyteen tai räjähtävyyteen liittyvistä tai muista vaarallisista ominaisuuksista, sekä sellaisesta ionisoivasta säteilystä aiheutunutta vahinkoa, joka on johtunut ydinlaitoksessa olevasta muusta säteilylähteestä kuin ydinpolttoaineesta tai radioaktiivisesta tuotteesta;

Lopputulos:

Laki koskee ydinvahinkoa. Jos kyse on myös muusta, kuten esimerkiksi sopimusrikkomuksen aiheuttamasta vahingosta, on erikseen mietittävä säännösten samanaikainen soveltaminen.

Vastuuperuste:

12 §:n 1 mom: Tämän lain mukainen korvaus on ydinlaitoksen haltijan suoritettava, vaikkei vahinko ole aiheutunut hänen tai hänen henkilökuntansa tuottamuksesta.

Vastuu on ankaraa.

Laitosta itseään koskevaa säännöstä ei ole vielä esitetty. Se seuraavaksi:

14 § (23.6.2005/493)

Ydinvahinkona on korvattava:

- 1) henkilö- tai esinevahinko vahingonkorvauslain (412/1974) 5 luvun ja 7 luvun 3 §:n mukaisesti;
- 2) sellainen taloudellinen vahinko, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon, jos vahinko on aiheutunut ympäristön merkittävästä pilaantumisesta; sekä
- 3) ydintapahtuman seurauksena pilaantuneen ympäristön kohtuullisista ennallistamistoimenpiteistä aiheutuneet kustannukset edellyttäen, että ympäristön pilaantuminen on ollut vähäistä suurempaa.

Vanhan lain mukaan korvaus määrätään voimassa olevien yleisten vahingonkorvausperusteiden mukaan.

14 § jatkuu

Lisäksi on ydinvahinkona korvattava kohtuullisista torjuntatoimenpiteistä aiheutuneet kustannukset ja tällaisista toimenpiteistä aiheutunut vahinko edellyttäen, että toimenpiteillä pyritään torjumaan 1 momentissa tarkoitettua vahinkoa ydintapahtuman jälkeen tai, sen estämättä, mitä 1 §:n 8 kohdassa säädetään, sellaisen tapahtuman jälkeen, joka aiheuttaa vakavan ja välittömän ydinvahingon uhan.

Jos vahinkoa kärsineen puolelta on tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta myötävaikutettu vahinkoon, voidaan vahingonkorvausta kohtuuden mukaan sovitella.

Ei löytynyt täältäkään rajoitusta. Rajoitus on kuitenkin olemassa.

13 §

Ydinlaitoksen haltija ei ole tämän lain mukaan vastuussa ydinvahingosta, joka on kohdistunut *ydinlaitokseen itseensä* tai vahinkotapahtuman sattuessa tämän laitoksen *alueella olleeseen muuhun valmiiseen tai rakenteilla olevaan ydinlaitokseen* tai edellä tarkoitettujen laitosten alueella tuolloin olleeseen *omaisuuteen, jota käytettiin tai joka oli tarkoitettu käytettäväksi sellaisten laitosten yhteydessä.* (15.9.1989/820)

Työntekijän auto?

Kaapissa olleet tavarat?

Jne

3. Samanaikaiset korvausperusteet

17 §

Jos joku on samalla kertaa kärsinyt sekä tämän lain mukaan korvattavan ydinvahingon että muun vahingon, **sovelletaan ydinvahingon vastuuta koskevia tämän lain säännöksiä vahinkoihin kokonaisuudessaan** siinä määrin kuin ne ovat sellaisessa yhteydessä toisiinsa, ettei niitä voida luotettavasti erottaa toisistaan.

Mitä 1 momentissa on säädetty, **ei kuitenkaan rajoita sitä vastuuta, mikä muiden vahingonkorvaussäännösten mukaan on muulla** kuin tämän lain mukaan vastuussa olevalla laitoksenhaltijalla ionisoivasta säteilystä aiheutuneesta sellaisesta vahingosta, jota tämän lain vastuussäännökset eivät koske.

Samanaikaisten vastuuperusteiden osalta lähtökohta: vastuuperusteet soveltuvat samanaikaisesti (rinnakkaisperiaate).

KKO 1983 II 157:

A:n omistaman ilma-aluksen käyttämisestä ilmailuun oli aiheutettu vahinkoa toisen omaisuudelle, jota ei kuljetettu aluksessa. A:lta oli samalla kanteella vaadittu korvausta paitsi ilma-aluksen omistajana myös lentäjän työnantajana. Vaikka kanne ilmailulain (L 139/1923) nojalla ajettuna vanhentuneena hylättiin, se ei estänyt tuomitsemasta korvauksia vahingonkorvauslain nojalla.

Eli ydinvastuulaki ei automaattisesti poista muiden vastuuta kokonaan.

Sopimusperusteinen vastuu:

- Edellyttää sopimusrikkomusta
 - Tarkastusten merkitys
- Sopimuskumppanille
(KKO 2008:31)
- Vastuut sovittavissa
- Sopimusvastuu vahingonkorvauksesta, jonka vastapuoli on joutunut maksamaan

Yleisiä periaatteita ei tarvitse miettiä:

21 §

Ydinlaitoksen haltijalla on oikeus saada takaisin tämän lain tai muun sopimusvaltion vastaavan lainsäädännön mukaan suorittamansa korvaus luonnolliselta henkilöltä, joka on tahallaan aiheuttanut vahingon, tai **siltä, joka on kirjallisella sopimuksella laitoksenhaltijan kanssa nimenomaan sitoutunut vastamaan vahingosta**. Laitoksenhaltijalla ei ole muutoin laajempaa oikeutta saada joltakin toiselta takaisin, mitä hän on suorittanut tämän lain tai muun sopimusvaltion vastaavan lainsäädännön nojalla, kuin mitä edellä 17 §:n 2 momentissa ja 19 §:n 3 momentissa säädetään.

17 §:n 2 mom. edellä, 19 §:n 3 mom. koskee yhteisvastuullisen velallisen osuutta

21 §:n alkuosa koskee myös muuta kuin sopimusvastuuta. Luvanhaltijalle heruu korvauksia niukasti, koska muut eivät ole harjoittaneet niin vaarallista toimintaa kuin ydinvoimalan pitäjä. Koska pitäjä ottaa risikit, pitäjä maksaa.

Sopimusketju:

KKO 2008:31:

Urakoitsija rakensi asunto-osakeyhtiön kanssa vuonna 1984 tekemänsä laskutyösopimuksen perusteella 1985 valmistuneen rakennuksen. Asunto-osakeyhtiön perustajaosakas myi asunnon hallintaan oikeuttavat osakkeet A:lle, joka myi ne edelleen B:lle. Viimeksi mainitun kaupan tultua puretuksi rakennuksessa ilmenneiden virheiden perusteella ja A:n jouduttua palauttamaan kauppahinnan B:lle A vaati vahingostaan korvausta urakoitsijalta.

Koskee esim. sopimusoikeudellista vastuuta luvanhaltijan ja alihankkijan välillä.

Huomaa myös velan vanhentumisesta annetun lain säännökset, erityisesti 7 §:n 2 mom:

Vahingonkorvauksen tai muun 1 momentissa tarkoitetun velan vanhentuminen on kuitenkin katkaistava ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut sopimusrikkomuksesta taikka vahinkoon johtaneesta tai edun palautuksen perustana olevasta tapahtumasta. Tämä määräaika ei kuitenkaan rajoita vahingonkärsijän oikeutta vaatia korvausta henkilö- tai ympäristövahingosta.

Kymmenen vuoden kuluttua suorituksen vastaanotosta korvausvastuuta ei enää tule.